

11. Samoobjava Isusa kao Sina Božjega i svjedočanstva (5,19-47)

5,19: *Sin ne može sam od sebe činiti ništa doli što vidi da čini i Otac*

Od 5,19 pa sve do konca 5. poglavlja Isus izgovara dugi monolog kao odgovor na zaključak Židova opisan u 5,18.

Ovaj govor je važan za cjelinu Evandelja i tijek događanja u njemu. Odgovarajući na pitanje kršenja subote, Isus odgovor smješta u kontekst svoga odnosa prema Ocu. Tvrdi da sebi ne prisvaja nešto što mu ne pripada nego da – kao Sin – ne čini ništa sam od sebe, nego ono što vidi da čini i Otac. Štoviše, Otac ga ljubi i pokazuje mu ono što i sam čini (5,20). Sinovo gledanje (5,19; usp. 3,32) i slušanje (3,32; 8,26.40; 15,15) onoga što čini Otac te u skladu s onim što mu Otac pokazuje (5,20) upućuje na njegovu preegzistenciju i njegovu kontinuiranu vezu s Ocem (usp. futur *pokazat će* u 5,20).

Umjesto da ove riječi budu shvaćene kao da Isus želi reći kako je manji i podređen Ocu, one govore o njihovom jedinstvu – Isus se ovdje želi prikazati suglasan sa voljom Božjom pa i kad krši subotu. Time na vidjelo dolazi značenje izraza iz Prologa *Riječ bijaše Bog* (1,1c) i *Riječ tijelom postade* (1,14): i sama Bog, Riječ je utjelovljenjem i dolaskom na ovaj svijet u nj unijela svoje jedinstvo s Ocem tako da onaj tko je vidio Sina, vidio je i Oca (14,5-12). Međutim, utjelovljenje uzrokuje da se Sin ljudskom oku ipak prikazuje donekle drugačijim od Oca, od njega je poslan i vrši njegovu volju.

5,20: *Otac ljubi Sina*

Tko se ne osjeća voljen, ta ne uspijeva ni sam voljeti sebe a ni druge. Adamov grijeh jest ne vjerovati Bogu i ne prepustiti se njegovoj ljubavi. U Isusu nam na vidljiv način prilazi ljubav Božja i ljubi nas kao sinove istog Oca. Pruža mogućnost da uđemo u tu stvarnost koju Isus živi od vijeka.

5,21-24: *Sin oživljava koje hoće...*

Isus otvoreno govori da, ovlašten božanskim autoritetom, ima i može dati vječni život. Tu je početak ozdravljenja kojeg simbolizira događaj sa uzetim: ono se treba dogoditi u svakom čitatelju. Svatko od nas treba ustati i uzeti svoju postelju te početi hoditi. Riječi Isusove objave upravo to trebaju proizvesti: čitatelju dati spoznaju da je ljubljani sin Očev. Ako prihvati taj identitet i počne ga živjeti, to znači da je ustao od svoje nemoći jer ne znati i ne htjeti živjeti kao sin Očev znači ne znati odakle si došao i kamo ideš, misliti da si došao ni iz čega i da se u ništa vraćaš – život življen tako zaista postaje teret a čovjek rob straha od smrti i bezuspješni tražitelj smisla. Onaj tko se otvori Isusovoj riječi i sam ulazi u sinovski odnos s Ocem, prihvaća vlastiti identitet sina Božjeg i živi tako da ljubi braću pa zbog toga *prelazi iz smrti u život* (1Iv 3,14).

5,25-30: ...kao što Otac ima život u sebi tako je i Sinu dao da ima život u sebi...

Ovi nam reci progovaraju o sudu: *slušati* i *častiti Sina* znači ići prema spasenju, prijeći iz „mrtvog“ života, odvojenog od Oca prema punini života sina Božjeg. Taj sud, kako kaže Isus u 5,25, odvija se upravo sada: dok čovjek sluša riječi upravljene uzetom – *ustani, uzmi svoju postelju i hodaj* – i on kao slušatelj je oslovljen, i on će zauzeti svoj stav prema Isusovom pozivu. Ili će prihvatiti hod prema identitetu sina Božjeg ili će ga odbaciti.

Čovjek je zapravo onakav kako interpretira Boga, Zakon i svoj odnos prema njima. Ako je za njega Bog bešćutni gospodar, čovjek sebe onda vidi kao slugu koji sluša ili koji se buni protiv nemilosrdnog gospodara; Zakon tj. Božja riječ je tada skup propisa koje treba kršiti, a drugi su bića pokraj mene koja ostavljam na miru dok ne diraju u moje interese, ali kada ih dirnu onda postaju protivnici koje trebam eliminirati. Čovjek koji misli da je izvor njegovog života protiv njega, onda će i sam ići protiv svoga izvora. Dakako, Adam je prototip čovjeka koji Boga smatra svojim konkurentom i u tome se sastoji istočni grijeh.

Zato nas Isusova objava oživljava i oslobađa – ona nam pokazuje istinu o Bogu: On je Otac koji ljubi svoje sinove. Njegov Zakon dan je za život, a zapovijedi su usmjereni protiv smrti. U Isusu nam se ova istina približila i mi možemo ući u nju. Time ozdravljamo svoje postojanje jer počinjemo živjeti u skladu sa izvorom svoga života. Odbaciti ga znači udaljavati se od istine o Ocu i o sebi. Odluka je u našim rukama – mi smo oni koji sudimo.

Častiti Sina (5,22) zato znači sa zahvalnošću primiti objavu svog identiteta – *ja sam sin Božji!* Tu se rađa ljubav prema Sinu koji je nas prvi ljubio i po cijenu muke i smrti došao živjeti s nama i objaviti da smo djeca Božja. Dakako, ako sam dijete, drugi su mi braća. Stoga *častiti Sina* znači živjeti ono što nam je on darovao i na što nas poziva – novi odnos prema Sinu, Ocu i braći ljudima.

Koliko je ovo važno, vidi se po tome što Isus ovaj korak naziva prelaskom u život, a ne poslušati njegovih riječi znači ostati u smrti – u tami mržnje, beznađu besmisla, ropskom strahu od ništavila i smrti.

I neizbježno pitanje: kako prelazimo u život ako će nas prije ili kasnije stići bolest i smrt? Življenje svog identiteta sina Božjeg, duboko shvaćanje dara kojeg smo dobili rođenjem, upoznavanjem ljubavi Oca i Sina, znači da ćemo sve – pa i slabost, bolest i smrt – živjeti u zajedništvu s Ocem i Sinom, u znaku dara i oprostjenja. Upoznati dubinu *dara Božjeg* (4,10), znači doživjeti i živjeti duboko značenje svojeg postojanja koje više nije obilježeno besmisлом i prazninom – svaki trenutak – i onaj kada sam najnemoćniji – od sada ima svoje značenje i vrijednost. To je život koji daje ljubav Božja, koji se živi u ljubavi i daje – u ljubavi se i troši za druge. Kao Isus, kao Marija, kao svijeća...

5,31-47: Isusovo svjedočanstvo i nevjera Židova

U 5,31-40 kao glavni pojavljuje se pojam svjedočenja. Njega se ovdje tretira u forenzičkom smislu: kako Isus može legitimirati svoj identitet u odnosu na visoke iskaze koje daje o sebi? Isus je za sebe tvrdio da je Božji Sin a takva tvrdnja, ako nije istinita, predstavlja teško bogohulstvo tj. povredu prve Božje zapovijedi. Ako je istinita, onda je treba dokazati. I to na način valjan u ondašnjem zakonodavstvu. A prema ondašnjim pravilima, tražilo se svjedočanstvo najmanje dvaju valjanih svjedoka.

5,31-35: *Drugi svjedoči za mene...istinito je svjedočanstvo kojim svjedoči*

Drugi koji svjedoči za Isusa jest Otac i Isus je uvjeren u istinitost njegovog svjedočanstva; ono je za njega presudno bez obzira da li će ga židovske religiozne vlasti takvim i prepoznati. To je ono što se tiče Isusovog osobnog stava.

Međutim, on ne ostaje samo na njemu. Sada će početi govoriti o Krstiteljevom svjedočanstvu i to prije svega radi samih Židova. Oni su od Krstitelja primili jasno svjedočanstvo o Isusu, njegovom identitetu i službi. Isusove riječi u 5,33 pozivaju se na dolazak židovske delegacije k Ivanu i na njegovo svjedočanstvo koje je dao o Isusu (1,19-34). Isusov stav ne ovisi o Krstiteljevom svjedočenju (5,34) jer on, u konačnici, ni u kojem pogledu ne ovisi ni o kakvim ljudskim potencijalima. No, ovdje priziva Krstiteljevo svjedočanstvo zbog Židova – oni su sami svjedoci Krstiteljevog enormnog ugleda i vidjeli su da je svjedočio za Isusa. Krstitelj je bio priznavan velikim Božjim poslanikom koji treba poravniti put Gospodnji (1,23). Dakle, da bi spasio svoje sugovornike, Isus ih upućuje na Krstitelja kao općeprihvaćen, daleko najveći duhovni autoritet onog vremena – njegovo bi im svjedočanstvo trebalo biti dovoljno.

Uz Krstitelja, u ovim *djelima* za Isusa svjedoči Otac. Naime, ne postoji mogućnost nikakvog objektivnog svjedočanstva sa strane, kao što bi to željeli Židovi. Svjedočanstvo je u samim *djelima*! Ako netko, promatrajući ta *djela*, u njima ne doživljava objavu Božju, onda njemu ne bi bilo dovoljno uvjerljivo ni da u prilog Isusu svjedoči bilo tko drugi. Sv. Toma Akvinski kaže da se istina nameće snagom same istine. Onaj kome ona nije rječita neće pomoći nikakvi dokazi jer je očito da se namjerno zatvara pred njezinim svjetlom.

5,37: *Niti ste glasa njegova ikada čuli, niti ste lica njegova ikada vidjeli*

Otac za Sina svjedoči ne samo po djelima koja Sin čini. Tko primi njegovu Riječ, u svojoj nutрини sluša glas i vidi Očevo lice koje nam je Sin došao pokazati. Ovo se događa zato što, ako primamo Riječ, ona osvjetljava našu nutrinu svojom istinom – to je nutarnje svjedočanstvo Duha Svetoga koje primaju oni u kojima prebiva ljubav Božja i zahvaljujući kojoj mogu shvatiti

Pisma (5,42). Na taj način Otac privlači pojedine ljude Sinu (6,44) i oni postaju *teodidaktoi*, *poučeni od Boga* (6,45; usp. 1Sol 4,9). Svjedočanstvo Sina, čovjeka-Krstitelja i Pisma biva prihvaćeno onda kada padne na plodno tlo – u srce sina koji je po svojoj naravi nostalgija za Ocem. Tako se u onima čista i otvorena srca poklapaju svjedočanstvo Sina i Pisma sa njihovom dubokom unutaršnjom čežnjom.

Počevši sa 5,37b Isus počinje optuživati svoje tužitelje kako su, unatoč mnogim razlozima da povjeruju u njega, ipak odlučili ne povjerovati i zatvoriti se istini koja prosijava iz njegovih djela. Zato im otvoreno kaže, koliko god se hvalili posjedovanjem Zakona i spoznaje o Bogu, oni ga nisu upoznali – njegova riječ ne prebiva u njima (5,38). Zato ne poznaju duboku poruku Svetog pisma (5,39). Da je drugačije, odmah bi prepoznali i prihvatili Isusova djela. Iz ovih Isusovih riječi prosijava princip izražen u 3,19: *svjetlost je došla na svijet, ali su ljudi više ljubili tamu nego svjetlost jer im djela bijahu zla.*

5,42: *...nećete da dođete k meni da život imate.*

Tko ne poznaje ljubav Očevu, koliko je dragocjen u njegovim očima – jer čovjek je za njega čudesan i vrhunski vrijedan (Post 1,31; Iz 43,4; Ps 139,14) – taj ne spoznaje svoj pravi identitet, manjka mu njegov vrhunski domet jer čovjek je samo ono što je pred Vječnim. Njegova potreba da bude poštovan i cijenjen ostaje nezadovoljena a on frustriran. Tako se Adam udaljio od Boga ne vjerujući u njegovu ljubav i sam pošao tražiti svoju slavu, ali je na kraju otkrio da je – gol! Zato će Iv u 1Iv reći da samo ljubav daje upoznati Boga: *tko ne ljubi ne upozna Boga jer Bog je ljubav* (4,8).

5,44: *...kako biste vjerovali vi kad tražite slavu jedni od drugih..?*

Ne može se napojiti onaj tko vodu baca dalje od sebe, ne može vjerovati u Sina i prionuti uz njega onaj tko ne prihvaća istinu o sebi – da je sin kojeg ljubi Otac nebeski. Onaj tko odbija istinu o sebi kao o sinu, taj će tražiti drugu istinu o sebi. I prionut će najlakše uz sliku koju bi drugi htjeli imati o njemu. Tako postaje rob tuđeg mišljenja i očekivanja u naporu da bi im se svidio. Život se pretvara u farsu a lice u masku koju drugi očekuju da se u njoj pojavljujem. Ta maska polako postaje dio osobnosti kome se čovjek prilagođava žrtvujući svoju osobnost. Postizanje slave kod ljudi završava gubitkom vlastitog humaniteta, slobode i dostojanstva koje se zamjenjuje za tapšanje po ramenu ili napredak u karijeri. Tako čovjek, ne htijući vjerovati da je utjelovljenje Božje izraz – doduše skandalozan, ali neophodan – njegove ljubavi koja ne može ne komunicirati, upada u vlastitu frustriranost, postaju rob tuđih očekivanja i gubi sebe.

5,45-47: *Vaš je tužitelj Mojsije u koga se uzdate!*

Ovdje se Isus poziva općenito na Mojsijeve spise, tj. Pismo kao takvo. Želi reći da Židovi nisu shvatili Pismo u njegovoj najdubljoj poruci pa i Mojsijevu najavu o onome koji će doći poslije njega (Pnz 18,15). Isus se ne zaustavlja samo na tome da oni u Pismu nisu prepoznali da ono govori o njemu kao Božjem poslaniku. On ide dalje i kaže im da oni ne razumiju tj. ne prihvaćaju Mojsijevu poruku u njezinoj osnovnoj liniji. Stoga ne mogu razumjeti ni njezinu najavu o Isusu a onda, dakako, ni njegove riječi.

Štoviše, svojim nerazumijevanjem, ili bolje reći odbijanjem da razumiju Mojsijevu poruku ne samo da se dovode u neznanje o toj poruci, nego ulaze u sukob s tom porukom! Ovdje se, dakle, ne radi o različitim shvaćanjima SZ-ne poruke, nego se radi o raskidu s tom poukom. Židovi koje Isus ima ispred sebe nisu prenaglasili neku nijansu a drugu zanemarili, nego ono što Mojsije afirmira, oni negiraju. Ne želeći „čuti“ Mojsija u dubini njegove poruke, oni zauzimaju drugačiji liniju od njega i s Mojsijevom linijom ulaze u sukob. Isus im zato otvoreno kaže da će im Mojsije biti tužitelj.

Onaj tko u sebi nema ljubavi Božje ne razumije ni Sveto pismo jer ono govori o ljubavi Oca i Sina koja se sada objavljuje ljudima (5,41-47). Ove Isusove riječi iznose na svjetlo naša opiranja, razdiru tamu koja nas sprječava prihvatiti Riječ koja spasava i govori: ustani i hodi kao sin Božji!

Adamov grijeh se sastoji u nepovjerenju prema Stvoritelju tj. u negiranju Oca. Čovjek negira Oca, „ubija“ Oca i želi biti sam sebi otac. No, time negira istinu o sebi – svaki je čovjek sin! Jer život je dar – ne može ga se osvojiti ni ugrabiti, oteti. Zato što je život dar, svatko se rađa kao sin – i na fizičkoj razini a isto tako i na razini duboke istine o postojanju – moje postojanje dar je Oca nebeskog! Samo onaj tko živi kao sin dolazi u sklad s izvorom svoga postojanja i vraća se sebi – postaje ono što jest i u skladu je sa sobom.

Ovim govorom Isus ne prokazuje i ne osuđuje svoje oponente: on osuđuje naše sudove, našu procjenu kojom dolazimo u zabludu o Ocu i o sebi i tako si u svoj život unosimo otrov zablude i laži koji nam ne dozvoljava da ustanemo i hodimo kao sinovi Očevi.

Excursus: odnos Sina i Oca

Apsolutni izraz *Sin* označava Isusa uglavnom u Ivanovom evanđelju (osim u Iv 3x dolazi u Mt te po 1x u Mk i Lk). Taj apsolutni način govora o *Sinu* mora se razlikovati od čestog izraza *Sin Božji*.

Sin nije samo kristološki naslov već se izdvaja time što označava Isusov jedinstveni odnos prema Bogu, Ocu. U tim ivanovskim tekstovima (18x) i *Otac* se upotrebljava apsolutno, napose u formuli *Otac koji me poslao* (5,37; 6,44; 8,16.18 itd).

Odnos Sina prema Ocu odlikuje se s nekoliko tipova relacija:

1. često se navodi da *Otac Sinu nešto daje* (svoju riječ, svoje ime, slavu itd.); iznad svega *Otac* je svijetu dao *Sina* (3,16) a dat će i *Duha* (14,16); *Sin* ljudima može dati samo ono što je primio od *Oca*;

2. *Otac ljubi Sina kao i Sin Oca*; *Očeva* se ljubav pokazuje u tome što pokazuje *Sinu* sve što sam čini (5,20), a *Sinova* u tome što ispunjava poslanje koje mu je dao *Otac* (14,31b); njihova se ljubav očituje u međusobnoj usmjerenosti djelovanja i međusobnom proslavljanju;

3. *Otac poznaje Sina, a Sin poznaje Oca* (10,15); ovim se izražava povezanost i povjerenje *Sina* s *Ocem*; ono je uzor i pralik Isusovog jedinstva s njegovim ovcama – *on poznaje svoje i njega poznaju njegove* (10,3);

4. *Otac je nazočan u Sinovim riječima i djelima*; jedinstvo *Sina* s *Ocem* toliko je da su Isusove riječi istodobno i *Očeve* riječi (12,50); *Očeva* nazočnost u njemu je tolika da Isus može reći svaki koji vidi *Sina*, vidi i *Oca* (14,9);

5. *Otac je veći od Sina* (14,28); ovo treba promatrati u kontekstu *Sinovog* slanja i boravka na svijetu; stoga će *Otac* trenutke *Sinove* najveće nemoći i sramote pretvoriti u njegovu proslavu.

Excursus: život vječni sada ili poslije uskrsnuća od mrtvih?

(prema Joachim Gnilka, *Teologija Novoga zavjeta*, 244-245)

Reci 5,27b-29 kažu da će sud biti održan na kraju povijesti pozivom *Sina* Božjega da iziđu *koji su u grobovima*. Moralno mjerilo suda i ovdje je uopćeno: *koji su činili dobro/koji su činili zlo*, a rezultat je suda uskrsnuće života/osude.

No, u 5,24-26, dakle recima koji prethode, govori se da se uskrsnuće već u sadašnjosti dogodilo po vjeri odnosno govori se o prijelazu iz područja smrti u područje života (na istom tragu bio je i Isusov govor u 3,15-21).

Ovdje su jedan pored drugoga „prostorno-prezentski“ i „vremensko-budući“ eshatološki koncept. Iako se drugi smatra naknadno dodanim, ipak treba imati na umu da prezentski model ni na koji način nije doveden u pitanje: oni koji su u grobovima tj. koji su mrtvi po vjeri već su prispjeli k životu (5,24s).

Prezentski koncept treba biti korigiran i proširen (obrnuto je u 11,21-27), i to u dvostrukom pogledu:

1. vjeri se mora pridružiti moralno dokazivanje,

2. već darovani vječni život bit će potpuno ostvaren o uskrsnuću mrtvih u posljednji dan; tome odgovara četverostruki izraz koji zvuči kao formula *Ja ću ga uskrisiti u posljednji dan* (6,39.40.44.54).

Ovo odgovara eshatologiji 1Iv u kojoj je zadržan „prostorno-prezentski“ koncept: *vječni život već se pojavio u Isusu Kristu (5,20; 1,2)*. Kao i u Iv 5,24, i u 1Iv 3,14 kaže se: *mi smo iz smrti prešli u život*. Dok je u evanđelju „prostorno-prezentski“ koncept povezan s odlukom *vjere (Iv 3,18; 5,24)*, u poslanici će na mjesto *vjere* stupiti *ljubav*, konkretna ljubav prema bližnjemu: *jer ljubimo braću (1Iv 3,14)*. *Svaki koji ljubi rođen je od Boga (4,7)*, to znači, ima život vječni, kao što se obrnuto može reći da *svaki koji mrzi svoga brata, nema trajnoga vječnog života u sebi (3,15)*.

Vjera u evanđelju i *ljubav* u 1Iv odnose se jedno prema drugom otprilike ovako: *vjera* je inicijacija, a življenje ljubavi dokazuje prisutnost vječnog života u vjerniku. Poslanica se obraća onima koji vjeruju i usmjerava ih na praksu: *vjera se treba potvrditi u bratskoj ljubavi*.